

Evliya Çelebi'nin memleketi

Memleketten HABER VAR
Behçet FAKİHOĞLU
behcet.fakihoglu@nrt.com.tr 124

Kurtuluş Savaşı'nda önemli roller üstlenen şehir, taşıdığı tarihî izlerle kültürel turizm için büyük potansiyel... Kütahya'nın her hanesinde, çinicilikle uğraşan en az bir kişinin olduğu da söyleniyor

NAFİ GÜRAL:

'Kriz' kelimesi başarısızlık için kılıf olmuş

Kütahya'nın her köşesinde 'Güral Ailesi'nin damgası bulunmakta. Kütahya Porselen, Güral Porselen ve başka birçok şirketleri Kütahyalılara ekmek kapısı olmuş, Kütahya ekonomisini sırtlamış. Güral ailesinin bir ferdi, Kütahya Porselen'in yetkilisi, Kütahya Ticaret ve Sanayi Odası'nın Yönetim Kurulu Başkanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin Konsey Üyesi, Milletler Arası Ticaret Odası'nın Yönetim Kurulu Üyesi Nafi Güral'dan ekonomimizi, Kütahya'yı dinlemek bir zevkti.

Nafi Güral, 1961 yılında iş hayatına atıldığı; 49 yılda ihtilaller, çalkantılı dönemler, ekonomik krizler, yüksek devalüasyon ve enflasyonlara şahit olduğunu ama hep bardağın dolu tarafına baktığını söylüyor. Her kriz döneminden başarıyla çıktıklarını, olumsuzluklara bertaraf ettiklerini anlatan Güral, olumsuz şartları kontrol ettiklerini ve başarılarının temelinde bunun bulunduğunu ifade ediyor.

İŞİNİ YAPAN AYAKTA

"Kriz" lafını etmemek gerektiğini söylüyor Nafi Güral; bunun, başarısızlığın, geride kalmışlığın mazereti olarak ileri sürülmemesi istiyor. Son sıkıntının ithal bir sıkıntı olduğunu söylüyor Güral; ABD ve Avrupa pazarlarına alternatif pazarlar bularak, ihracatı daha da arttırabileceklerini, bu sıkıntıyı da bu şekilde atlatabileceğimizi anlatıyor. "Bir yıl öncesinin Türkiye'sinde ne değişti, savaş mı oldu bitti, enerji kaynakları mı bulundu?" diye soran Güral; aslında değişen bir şey olmadığını, bankaların sıkıntı yaşamadığını; işini doğru yapan, büyük şirketlerin dimdik ayakta olduğunu anlatıyor.

Küçük işletmelerin, esnafın ve "her iş yaparım" diyenlerin sıkıntı çektiklerini hatırlatan Nafi Güral; esnaf ve küçük işletmelerin, global şirketler karşısında bakkal mantığıyla direnmelerinin mümkün olmadığını, güçlerini birleştirmeleri gerektiğini ve butik anlamda çalışmalarını icap ettiğini açıklıyor. Ellerindeki satın alma gücünü kullanarak büyük mağazaların kobi ve perakendeci için risk oluşturduğunu, bunların kendi şartlarını dikte ettirdiklerini belirten Güral, buna hazırlıklı olunması istiyor.

Türkiye ekonomisini Nafi Bey'den dinlemek çok keyifli.

Krizin fırsat olarak değerlendirilip, boşalan alanlara girilmesini tavsiye eden Nafi Güral, kriz lafını çok edenlerin kendi işlerini iyi yönetemeyenler olduğunu ve başarısızlıklarını bununla gizlemek istediklerini anlatıyor. Devamlı olumsuz haberlerin pompalanmasını doğru bulmayan Güral, bunların doğru olmadığını ifade ediyor. Kütahya'da 2008'in ilk 10 ayı ile 2009'un ilk 10 ayını karşılaştırdıklarında, enerji harcaması ile vergi tahakkuku ve tahsilatının yüzde 20 oranında arttığını gördüğünü anlatan Nafi Güral, bu göstergelere bakılmasını, harçten gazel okuyulara itibar edilmemesi gerektiğini söylüyor.

ÇOK ÇALIŞMALIYIZ

Kütahya'nın bulunduğu noktadan memnun olmadıklarını anlatan Güral, bu ili el birliğiyle hak ettiği yere taşmaları ve bunun için herkesin çok çalışması gerektiğini söylüyor. Yatırımların olması için hayat kalitesi ve ulaşım gibi bazı asgari kriterlerin olması gerektiğini belirten Nafi Güral, Kütahya'yı diğer merkezlerle bağlayan yolların bir an önce bölünmüş yol haline getirilmesini ve havaalanının en kısa zamanda yapılmasını istiyor. Yol ve havaalanının bitirilmesi halinde kültür, turizm ve sanayinin çok gelişeceğini dile getiren Güral, bunları dört gözle beklemediklerini ifade ediyor.

Fabrikanın her tarafı çini malzemesi ile dolu. Ayşe Altıntaş gibi birçok genç kız ve kadın, desen çiziyor, boyama yapıyor, el emeği, göz nuru ile sanat harikası çiniler ortaya çıkıyor. Ucuz, kalitesiz Çin mallarının bu sektörde zor durumda bıraktığını söyleyen Ahmet Asal (küçük fotoğraf), kaliteden taviz vermeyen çiniciler için tedbir alınmasını istiyor.

Fabrikasyon değil el işi göz nuru

Çinicilikle özdeşleşmiş Kütahya'da, en gözde caddenin ortasına gösterişli bir çini vazosu konmuş, yetkililerin de makam odaları çini eşyalarla süslenmiş, dünyanın tek çini müzesi de bu ilimizde, gösterişli bir "Çiniciler Çarşısı" da mevcut... Çinicilik sanatını yakından tanımak için Evliya Çelebi Çini Fabrikası'na gidiyoruz. Fabrika Sahibi Ahmet Asal, tesisin 1970'te kurulduğunu, Kütahya'da ise 700-800 senedir çinicilik geleneğinin devam ettiğini söylüyor. Kitlik

zamanlarında sadece çanak-çömlekle yetinilmiş, şartlar düzeline tekrar çiniciliğe geçilmiş. Her ailede yapılan, ya da desen çizen veya çiniciliğin başka safhalarında çalışanlar bulunmakta... İyi kaolin, kuars ve kil, degirmende 12 saat karıştırılır, çamur haline getirilir. Sonra süzülür, havuzlarda bir ay dinlendirilir, filtre presten geçirilerek suyu alınır. Çıkan çamur vakomdan geçirilerek havası alınır, yapım işine başlanır. Yapılacak işe göre elle,

çarkta veya kalıpla çalışılır. Mamuller yapıldıktan sonra kurutulur, kuyu fırınlarında 12 saat boyunca bin derece sıcaklıkta pişirilir. Sonra fırın 24 saat kapalı tutularak, ağır ağır soğutulur, 50-60 derecelik sıcaklıkta mal alınır, tekrar desen çizilir, elle işlenir. Parlaklığı veren malzeme mayi şeklinde boyaların üzerine çekilir. Tekrar fırına verilerek bin derecede 12 saat bekletilir, yine yavaş yavaş soğutulmuş çanaklar, malzeme satışa hazır hale gelir...

EVİ, MÜZE YAPILMIŞ

Ulu Cami'nin hemen yanında, Türkiye ve dünyadaki tek çini müzesi bulunmakta. Son Germiyan Beyi 2. Yakup Çelebi tarafından 1411'de yaptırılan ve imaret, cami, medrese, kütüphane, hamamdan oluşan külliye'nin türbe bölümü, çini müzesi olarak düzenlenmiş. Maltepe Mahallesi'nde Ressam Ahmet Yakupoğlu tarafından yaptırılmış Çinili Cami, Orta Asya Türk Mimarisi'nden bir esinti yansıtır. Sekizgen, iki katlı ve tek kubbeli olan caminin içi kalem işi süslemelerle, dışı ise özel üretim mavi Kütahya çinileri ile süslenmiştir... 1611 yılında Kütahya'da doğan Evliya Çelebi'nin doğduğu ev kamulaştırılmış, restore edilerek müze haline getirilmiştir.

Dünyaca ünlü Seyyahımız, doğduğu şehir için şunları yazmış: "Bu Kütahya şehri küçük gibi görünür ama Sultan Bağrı'ndan Osman Paşa Sarayı, Mevlvihane, Kapan Köprüsü'nden Meydan Mahallesi ve Çarşıbaşı'na kadar 4 bin adım uzunluğundadır. Derenin iki tarafı kat kat bahçeler ve konaklarla süslendirilmiştir..."

19. yüzyıl sivil mimari örneklerinden Kütahya Evleri aslına uygun olarak hâlâ yaşamakta. Kendine özgü iki ve üç katlı mimarileri, ahşap payandalı çakmaları, pencere düzeni ve geniş saçaklarıyla eski konak kültürünün en güzel örneklerini günümüze taşımaktalar...

Anadolu'daki en iyi korunmuş Lyon düzeyindeki tapınaklardan biri olan yapı, büyük ilgi görmekte. 13 bin kişi kapasiteli tiyatro, 13 bin 500 kişilik stadyumu ile bu antik kentin bir zamanlar göz kamaştırıcı olduğu söylenmektedir.

İlk borsa bu antik kentte kurulmuş

Kütahya'ya 57 kilometre uzaklıktaki Çavdarhisar ilçesinde bulunan Aizanoi, Bedir deresinin iki yakasında kurulmuş. Roma İmparatorluğu'nun belli başlı bölge pazarlarından biri olan Aizanoi, en parlak dönemi 2. yüzyılda yaşamış, şehrin nüfusu 120 binlere ulaşmış. İrmağın batı yakasında iki pazar, Zeus Tapınağı, stadyum, tiyatro, hamam ve spor okulu kalıntıları bulunmaktadır. Dünyanın ilk borsasının da bu antik

kente kurulduğu anlaşılmış. Satılan bütün malların fiyatları duvarlardaki taşlara yazılmış. Bunlar arasındaki, "kuvvetli bir köle, 2 eşek fiyatına", "bir at 3 köle fiyatına, yani 30 bin dinara eşit" şeklindeki tarifler ilgi çekici... Sütunlu Caddenin ve Antik köprüleri de bulunan Aizanoi'ye ilgi gittikçe artmakta. Frig Vadisi'nin de önemli bir kısmının sınırları içinde bulunduğu Kütahya, turizmimizin parlayan yıldızlarından biri...

'KURTULUŞ'UN TOPRAKLARI

Kütahya, sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunda değil, İstiklal Savaşı'nın kazanılmasında da çok önemli roller üstlenmiş. Başkumandanlık Meydan Muharebesi ve başka birçok önemli savaşlar bu topraklarda yapılmış, binlerce vatan evladı buralarda şehit düşmüştü. Kurtuluş Savaşı boyunca bütün cepheelerde şehit düşen 137 bin vatan evladı anısına Dumlupınar Şehitliği yapılmış. Şehitlik; Büfe, Şadırvan, Namazgah, Uç Komutan Anıtı, Milisler Anıtı, 500 kişilik Şehit Mezarları ve Kitabeleri, Şehit Baba-Oğul Anıtı ve Mehmetçik Anıtı'ndan oluşmakta. Bu topraklarda cereyan etmiş önemli olayların, destansı hayat hikayelerinin unutulmaması için bu adımlar atılmış. Mesela; Şehit Baba-Oğul Anıtı, muhteşem bir destanı sembolize eder. Çetmimli (Taşkent ilçesine bağlı bir kasaba) Kara Ali, 1912 yılında, oğlu Mehmet 8 yaşında iken Balkan Savaşı'na katılmak için köyünden ayrılır; sırasıyla Galiçya, Hicaz, Yemen ve Kafkasya cephelerinde 11 yıl savaşır. Sonra Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde, 19 yaşındaki Alay Sancaktarı Mehmet Onbaşı ile karşılaşır. Mehmet Onbaşı, Kara Ali Çavuş'un 11 yıl önce bıraktığı oğlu. Ali Çavuş, 31 Ağustos 1922 günü, 11 yıl sonra kavuştuğu oğlunun kollarında şehit olur. Mehmet Onbaşı da, 9 Eylül 1922'de İzmir'e giren Türk Birliği'nin başında iken şehit düşer. Kahraman baba-oğulun destanı, bu anıtla sembolize edilmiş...

KALE, CAMİ VE TÜRBELER

Tarihî şehirlerimizin hepsinde kale bulunmakta. Şehir kale etrafında kümelendir. Kütahya da böyle. Kütahya'yı tanımak, öğrenmek için öncelikle kalesine çıkıyoruz. Kütahya'ya hakim olan bütün milletler bu kaleyi kullanmış, ilaveler yapılmış. Yukarı, İç ve Aşağı Kale olmak üzere üç bölümden oluşmakta. Sıkça yerleştirilmiş burçları bulunan (Evliya Çelebi'ye göre 72 burç bulunuyor) kalede; iki çeşme, iki mescit ve sonradan yapılmış döner gazino ile kır kahvesi bulunmaktadır. Kale'nin hemen eteklerinde eski Kütahya evleri, Ulucami ve başka tarihî yapılar...

Ulu Cami; Kütahya'nın en güzel ve en büyük camisi. Yıldırım Bayezid zamanında başlanmış, Fatih Sultan Mehmet Han zamanında tamamlanmış, sonra da çeşitli zamanlarda tamiratlar olmuş. Ulu Cami'nin hemen karşısında Dönenler Camisi (Mevlevihane) bulunmaktadır. Bu cami 14. yüzyılda inşa edilmiş Erken Dönem Türk Mimarisinin özgün örneklerinden biri. Mevlana Hazretleri'nin torunu Ergun Çelebi'nin türbesi de burada bulunmaktadır.

Sıkıcık Çorbası, Cimcik ve Tirit

Salih Gül, damak tatlarını anlattı.

Kütahya mutfağını öğrenmek için, kamulaştırılarak restore edilmiş Germiyan Konağı'na gidiyoruz. Konağı kiralarak Kütahya mutfağının hizmetine açan Salih Gül; Sıkıcık Çorbası, Cimcik ve Tirit'i ikram ediyor, bu lezzetlerle ilgili sırları veriyor.

● Cimcik için; un, yumurta karıştırılarak hamur yapılır, biraz tuz katılır, mantı hamuru gibi oklava ile açılır, küçük kareler şeklinde kesilir, kesilen parçalar ortadan cimciklenir, 2 gün kurumaya bırakılır. Kurumuş cimcik suda haşlanır, süzgeçten geçirilerek tabaklara konur, üzerine biraz koyu olan cimcik yoğurdu dökülür; kır-

mızı biberli, tereyağlı sos ilave edilerek servise sunulur.

● Sıkıcık çorbası için de; ince bulgur, tarhana, baharatlar karıştırılarak çığ köfte gibi yoğrulur, misket gibi küçük parçalar şeklinde yuvarlanır, tabanına un serpiştirilmiş tepsiye konur, yapılmamaları için üzerlerine de bir miktar un serpilir, içine nane katılmış kaynar suda 10-15 dakika kaynatılarak servise sunulur.

● Tirit için ise; yufka açılır, sacda pişirilir, katlanır, kesilir, tepsiye dizilir, fırına konarak hafifçe kızartılır, tabaklara konur. Pişirilmiş tavuk eti ilave edilir, üzerine tereyağlı sos konarak servis yapılır.